

דפים מהספר "המערכה המלחמתית בחזית המצרית"

מאת לואא' [אלוף – פ.מ.] בדימוס ג'מאל חמאד

תירגם: אל"ם (מיל.) פסח מלובני – קצין באגף המודיעין.

הבהרות: אלוף (מיל.) אמנון רשף; אל"ם (מיל.) פסח מלובני; תא"ל (מיל.) ד"ר דני אשר.

הקרב על הצומת

התקדמותה המהירה של חטיבת אמנון [חטיבה 14 – א.ר.] ב-15 לאוקטובר, מבלי להתקל בשום התנגדות גרמה למידה מסוימת של אופטימיות במפקדה הקדמית של פיקוד הדרום, בו נמצאו באותה עת הרמטכ"ל דוד אלעזר ושר הביטחון, משה דיין, במיוחד לאחר ששרון הודיע להם כי השתלט על מעוזי תל סלאם ["לקקן" – א.ר.] ודוורסואר ["מצמד" – א.ר.], וכי ציר "עכביש" פתוח לתנועה. בזמן שבו נמצא גדוד הסיור [גדוד סיור 87 – א.ר.] של הדיוויזיה [אוגדה 143 – פ.מ.] אותו סיפח שרון לחטיבת אמנון [חטיבה 14 – א.ר.] כדי שיאבטח את חצר הצליחה בדוורסואר בהמתנה להתקדמות חטיבת הצנחנים [חטיבה 247 – א.ר.] בפיקוד דני מט (הכוח הישראלי הראשון שעבר את התעלה מערבה, כפי שצויין לעיל),

معركة تقاطع الطرق

كان للتقدم السريع للواء أمنون الذي تم في مساء يوم ١٥ أكتوبر دون أن يواجه أي مقاومة أثره في أن تسود موجة من التفاؤل في المركز المتقدم للقيادة الجنوبية والذي كان موجودا به وقتئذ الجنرال دافيد أليعازر رئيس الأركان وموشى ديان وزير الدفاع، خاصة بعد أن أبلغهما شارون بنياً الاستيلاء على حصني تل سلام والدفرسوار، وأن محور أكافيش قد أصبح مفتوحاً للمرور. وفي الوقت الذي كانت فيه كتيبة استطلاع الفرقة التي ألحقها شارون على لواء أمنون تقوم بتأمين ساحة العبور عند الدفرسوار انتظاراً لقدم لواء المظلات بقيادة داني مات (أول قوة إسرائيلية عبرت القناة إلى الغرب كما أوضحنا من

שלח אמנון [רשף – מח"ט 14 – א.ר.] גדוד משוריין מכוחו לציר "עכביש", כדי לטהר אותו, לאחר שנודע לו כי הוא נחסם שנית לאחר שעבר אותו עם כוחו, וכך התקדם עם שלושה גדודי שריון ושלושה גדודי חי"ר ממוכן בכיוון צפון ומזרח כדי לתקוף את האגף הימני של דיוויזית חי"ר 16 (חטיבת חי"ר 16). אמנון שלח בתחילה שני גדודי שריון ממעוז "לקקן" (תל סלאם) בכיוון צפון על ציר "לכסיקון" (דרך הרחוב מס' 1) אך הם לא יכלו להתקרב לאזור הצומת (בין ציר "טרטור" וציר הרחוב מס' 1) [צומת "טרטור" – "לכסיקון" – פ.מ.] שנמצא בגזרת הגדוד הימני [גדוד חי"ר 18 בפיקוד מקדם (סא"ל) אחמד אסמאעיל – פ.מ.] של חטיבת חי"ר 16, מאחר וניתכה עליהם אש כבדה של טילים ונשק נ"ט

قبل)، أرسل أمنون كتيبة مدرعة من قواته إلى طريق أكافيش لتطهيره بعد أن علم أنه قد أغلق ثانياً عقب مروره بقواته، بينما تقدم بثلاث كتائب مدرعة وثلاث كتائب مشاة ميكانيكية إلى اتجاه الشمال والشرق لمهاجمة الجنب الأيمن للفرقة ١٦ مشاة (اللواء ١٦ مشاة). وقد أرسل أمنون في بادئ الأمر كتيبتين مدرعتين من حصن لاكيكان (تل سلام) في اتجاه الشمال على طريق لكسيكون (الطريق العرضي رقم ١) ولم تكادا تقتربان من منطقة المفرق (تقاطع طريق طرطور والطريق العرضي ١) الذي يقع في قطاع الكتيبة اليميني من اللواء ١٦ مشاة حتى انهالت على قواته نيران الصواريخ والأسلحة المضادة للدبابات،

שהשמידה 27 טנקים ישראלים, אך 7 טנקים הצליחו לחדור למוצב הימני שבקצה מערך ההגנה בצד דרך הרחוב מס' 1 [ציר "לכסיקון" – פ.מ.]. מפקד חטיבת חי"ר 16, עקיד עבד אל-חמיד עבד אל-סמיע הורה לשלוח מספר גדול של צידי טנקים מגדודי החטיבה לאזור כפר אל-ג'לאא' ["אמיר" – א.ר.] כדי להשמיד את טנקי האויב שהצליחו לחדור למוצב והתקדמו צפונה בכיוון הכפר, וכך לסגור את אזור החדירה מסביב לדרך הראשית באש הנ"ט ותגבור הגדוד שהותקף, הגדוד הימני [גדוד חי"ר – א.ר.], בפלוגת טנקים, וכן להעמיד את אגד ארטילריית החטיבה לסיועו. אמנון המשיך להתקדם עם יתרת כוחו תחת מעטה החשכה

פתח תדמיר 27 דבאבא ישראלילי، ולכן 7 דבאבא תמכנת מן אחראק המוקע האיינ פי אقصי
 הדפאעא עלי גאניי الطريق العرضي رقم 1. وأمر العقيد أ. ح عبد الحميد عبد السمیع
 قائد اللواء 16 مشاة بدفع أعداد كبيرة من أطقم اقتناص الدبابات من كتائب اللواء إلى
 منطقة قرية الجلاء لتدمير دبابات العدو التي نجحت في اختراق الموقع وتقدمت شمالا في
 اتجاه القرية، وكذا إغلاق منطقة الاختراق حول الطريق الرئيسي بيران الأسلحة المضادة
 للدبابات وتدعيم الكتيبة التي تعرضت للهجوم وهي كتيبة اليمين بسرية من الدبابات، كما
 وضع مجموعة مدفعية اللواء في معاونتها. تحرك آمنون بباقي قواته تحت ستر الظلام
 309

עמ' 310

במקביל לסוללת החול של התעלה הרחק מירי אש ההגנה של חטיבת חי"ר 16.
 וכאשר הטנקים הישראלים התקדמו לכיוון צפון מצא אמנון את עצמו לפתע בלב
 אזור גדול של מאות משאיות וכלי רכב, תותחים ומשגרי טק"א [טילים קרקע
 אוויר – פ.מ.] ומכ"מים, והתברר כי הטנקים שלו חדרו לתוך השטח המנהלתי
 של חטיבה 16 ועמדות הארטילריה שלה, וללא שהיות התקרבו למרכז הפיקוד
 העיקרי והאזור המנהלתי של הדיוויזיות 16 חי"ר ו-21 משורינת. אלה נמצאו
 באזור עורפי זה בקרבת התעלה מכיוון שהוא נחשב בטוח

بجذاء الساتر الرملي للقناة بعيدا عن مرمى نيران دفاعات اللواء 16 مشاة. وعندما
 اندفعت الدبابات الإسرائيلية نحو الشمال وجد آمنون نفسه فجأة في قلب منطقة ضخمة
 من مئات اللوريات والمركبات والمدافع ومنصات الصواريخ المضادة للطائرات ومحطات
 الرادار، واتضح أن دبابات آمنون قد دخلت إلى المناطق الإدارية لوحدات اللواء 16 مشاة
 ومرابض مدفعيته، ثم لم تلبث أن اقتربت من مركز القيادة الرئيسي ومنطقة الشئون
 الإدارية لكل من الفرقة 16 مشاة والفرقة 21 المدرعة، وكانت المناطق الإدارية ومراكز
 القيادة الرئيسية موضوعة في هذه المناطق الخلفية على مقربة من القناة على اعتبار أنها آمنة

מפני התקפת האויב שכיוון התקפתו המשוער היה מכיוון מזרח, שם נמצאו
 מערכי ההגנה המצרים החזקים ביותר. אך הטנקים הישראלים תקפו את
 האזורים העורפיים מכיוון לא צפוי והוא מדרום לצפון כאשר מערכי ההגנה בו
 היו חלשים מאד. ללא כל השתהות נפתחה אש משני הצדדים מאלפי כלי נשק

מכל הסוגים ומכל הכיוונים שגרמו להצתת מספר כלי רכב נושאי תחמושת ומספר משגרי טק"א, ושני גדודי שריון מדיוויזיה משורינת 21 פתחו בהתקפת נגד על הטנקים הישראליים והכריחו אותם לסגת דרומה לאחר שהסבו להם אבדות רבות.

من هجوم العدو الذي كان اتجاهه هجومه المتوقع من ناحية الشرق حيث تواجهه أقوى الدفاعات المصرية. ولكن الدبابات الإسرائيلية اقتحمت المناطق الخلفية من الاتجاه غير المنتظر وهو من الجنوب إلى الشمال حيث تكون إجراءات الوقاية والدفاعات في أضعف حالاتها. ولم تلبث النيران أن فتحت من الطرفين من آلاف من الأسلحة من جميع الأنواع وفي جميع الاتجاهات واشتعلت بعض الحرائق في عربات الذخيرة ومنصات الصواريخ أرض جو، وقامت كتيبتان مدرعتان من الفرقة ٢١ المدرعة بشن هجوم مضاد على الدبابات الإسرائيلية وأجبرتها على الارتداد جنوبا بعد أن تكبدت خسائر جسيمة.

הבעיה שעמדה בפני אמנון הייתה הצורך להשתלט על הנקודה החיונית (היא צומת "טרטור"- דרך הרחוב מס' 1) [צומת "טרטור" - "לכסיקון" - א.ר.] מכיוון שההכנות להשתלטות על נקודת [אזור - א.ר.] הצליחה, אבטחתו וטיהור ציר "טרטור" היו תלויים בכך. וזאת לאור מה שהציגו כוחות חטיבה 16 ויחידות מדיוויזיה 21 בקרב הגבורה שניהלו בקרבת הכפר אל-ג'לא' ["אמיר" - פ.מ.]. בהמשך תאור הקרב כפי שהופיע במקורות הישראליים:

وكانت المشكلة التي تواجه أمنون هي ضرورة الاستيلاء على النقطة الحيوية (تقاطع طريق طرطور مع الطريق العرضي رقم ١) حيث إن إجراءات تأمين نقطة العبور وتطهير طريق طرطور كانت متوقفة على ذلك. ونظرا لما أبدته قوات اللواء ١٦ مشاة ووحدات من الفرقة ٢١ المدرعة من شجاعة وبطولة واستماتة في القتال في معركة قرية الجلاء (المزرعة الصينية). فقد أثرت أن أسجل وصف هذه المعركة وفقا لما ورد في المراجع الإسرائيلية حتى لا يتطرق الشك إلى أحد في أن ما نسجله هو نوع من التحيز أو المبالغات. وفيما يلي خلاصة ما ورد بشأن هذه المعركة في المراجع الإسرائيلية:

בחצות הורה אמנון לסא"ל נתן [רס"ן נתן שונרי - א.ר.], מפקד גדוד חי"ר ממוכן [גדוד סיור ונ"ט 582 - א.ר.], לאחר שתגבר אותו בפלוגת טנקים [פלוגה ב'גד' 407 בפיקוד סרן גדעון גלעדי - א.ר.], שיתקוף את אזור הצומת. נתן הציב את פלוגת הטנקים בחזית וכאשר הודיע לו מפקדה לאחר מספר דקות כי הציר

פתוח הורה לפלוגת הנגמ"שים של הגדוד, בפיקוד [גדעון – א.ר.] הלוי להגיע אל הצומת מהצד בתנועת איגוף. תוך כדי תנועת הנגמ"שים התברר כי פלוגת הטנקים הושמדה כולה והאש הופנתה לעבר כוח הנגמ"שים ואילץ אותו לעצור את תנועתו, ומפקדו, הלוי הודיע כי אינו יכול להתקדם וכי הוא ספג אבדות רבות, וכתוצאה מכך ניסו שאר הנגמ"שים בגדוד להתקדם כדי לסייע לכוח הלוי

عند منتصف الليل أمر أمنون المقدم «نathan» قائد كتيبة مشاة ميكانيكية بعد أن دعمه بسرية دبابات أن يهاجم منطقة تقاطع الطرق. ودفع Nathan سرية الدبابات في الأمام، وعندما أبلغه قائدها بعد بضع دقائق أن الطريق مفتوح أمر Nathan مجموعة عربات نصف جنزير من كتيبته بقيادة «هاليفي» بالوصول إلى التقاطع من الجنب عن طريق حركة التفاف. وأثناء تقدم العربات المدرعة للأمام اتضح أن سرية الدبابات التي سبقتها قد دمرت عن آخرها، وسرعان ما انهالت النيران على العربات المدرعة مما أرغمها على التوقف، وأفاد قائدها هاليفي أنه لا يستطيع التحرك وأنه أصيب بخسائر جسيمة، ونتيجة لذلك حاولت باقي العربات المدرعة بالكتيبة التقدم لمساعدة قوة هاليفي ولكنها لم تلبث أن

עמ' 311

מכיוון שהוכה קשות והאזור כולו כוסה באש מרוכזת, וכל הנסיונות להגיע לנגמ"שים הפגועים הנמצאים קדימה נכשלו והתברר כי הגדוד הממוכן נפל בפח מתוחכם ונחשף במערומיו תחת לחץ של אש הרסנית שנורתה אליו מן העמדות המצריות שבגזרת חטיבה 16, והוא לא יכול היה לנוע לשום כיוון ולא לחלץ את הנגמ"שים המנותקים. קציני וחיילי הגדוד עזבו את נגמ"שיהם והשתטחו על הקרקע כשהם מנסים לחפור לעצמם מחבוא בציפורניהם. מפקד הגדוד, נתן [רס"ן נתן שונרי – א.ר.], הצליח להיחלץ יחד עם מספר נגמ"שים ולצאת מן האזור המוכה באש, היה זה אסון כבד עבורו כשהבין שגדודו הובס והופץ לכל עבר.

ضربت بشدة، وتم غمر المنطقة بنيران مركزة، وفشلت جميع المحاولات للوصول إلى العربات المدرعة المصابة في الأمام - واتضح أن كتيبة المشاة الميكانيكية قد وقعت في فخ محكم وأصبحت مكشوفة في العراء تحت وطأة نيران كاسحة من المواقع المصرية التي في قطاع اللواء ١٦ مشاة، وأنها عاجزة عن التحرك إلى أي اتجاه أو إنقاذ العربات المدرعة المعزولة. واضطر ضباط وجنود الكتيبة إلى ترك عرباتهم المدرعة والانبطاح على الأرض محاولين أن يحفروا بأظافرهم مخابئ لهم. واستطاع المقدم ناثان قائد الكتيبة النجاة بنفسه بأعجوبة مع عدد من عرباته المدرعة والخروج من المنطقة المتأججة بالنيران، ولكنها كانت مأساة أليمة بالنسبة له عندما أدرك أن كتيبته قد غدت فلولا مشتة.

כדי לחלץ את הנגמ"שים שהסתבכו בחזית, הקצה אמנון פלוגת טנקים שנייה כדי שתתקדם לחלצם. הטנקים התקדמו צפונה לעבר הכפר אל-ג'לא' (שכונה על-ידי הישראלים החווה הסינית, מכיוון שעל קירות הבניינים נמצאו אותיות בשפה היפאנית שנכתבו על-ידי המומחים החקלאים היפאנים שעבדו בכפר לפני המלחמה ב-67, והישראלים חשבו שזהו כתב סיני, וכך מופיע שם זה בכל כתביהם שיצאו לאחר המלחמה ב-73, וכל הכותבים הזרים חיקו אותם בעניין זה וכך הפך שם זה לשם המקום).

وفي سبيل إنقاذ العربات المدرعة المتورطة في الامام خصص امنون سرية دبابات ثانية للتقدم لتخليصها. وتقدمت الدبابات شمالا إلى قرية الجلاء (كان الإسرائيليون يطلقون عليها اسم المزرعة الصينية، نظرا لوجود كتابات على جدرانها باللغة اليابانية كتبت بواسطة خبراء الزراعة اليابانيين الذين كانوا يعملون بالقرية قبل حرب يونيو ٦٧. وقد ظن الإسرائيليون أن هذه الكتابات مدونة باللغة الصينية ولذا أطلقوا عليها اسم المزرعة الصينية، وقد اقترن هذا الاسم بالقرية في جميع مؤلفاتهم التي صدرت عن حرب أكتوبر ٧٣، وحذا حذوهم جميع الكتاب والمؤلفين الأجانب حتى أصبح هذا الاسم علما عليها).

כאשר התקרבו הטנקים הישראלים לכפר ["אמיר" - א.ר.], ראו המפקדים מאות מחיילי החי"ר המצרים המצוידים במרנ"טים RPG-7 ובטילי נ"ט מליוטקה [סאגר - פ.מ.] ערוכים בתעלות עם גדרות בכפר, ועשו מאמץ עילאי כדי להגיע אל כוח הנגמ"שים המנותק כשאנשיו ניהלו אש עם העמדות המצריות, אך מטח

אש של טילי נ"ט רדף אחר הטנקים ואילץ אותם לסגת. מפקד הגדוד נתן ביקש ממפקדו באלחוט כי יסייע לו להגיע אל כוחו הנמצא קדימה ואמנון השיב לו כי יעשה מאמץ מירבי, אך נתן לא ידע כי

ועندما اقتربت الدبابات الإسرائيلية من القرية، استطاع قادتها رؤية مئات من المشاة المصريين المسلحين بالبازوكات آر بي جي 7 وصواريخ المالتקה رابضين في قنوات وحواجز القرية وانقضت الدبابات في جهد خارق للوصول إلى قوة المدرعات المعزولة التي كان أفرادها مشتبكين بالنيران مع المواقع المصرية، ولكن سيلا منهمرا من الصواريخ أخذ يطاردهن الدبابات الإسرائيلية في كل تحركاتها مما أرغمها على الانسحاب. وأخذ ناثن يناشد رئيسه أمنون عن طريق الاتصال اللاسلكي لكي يعاونه في الوصول إلى قواته المتورطة في الأمام، ووعده أمنون بأنه سيبدل أقصى جهده، ولم يكن ناثن يدري أن

אמנון עצמו ניהל באותה עת קרב מר וכי הוא נאבק כדי לשרוד נגד הכוחות המצרים וכי ליחידתו נגרמו אבדות רבות. כאשר הלוי התייאש מן האפשרות שיגיעו כוחות ישראלים כלשהם לחלצו, נשא את פצועיו וניסה בכוחות עצמו להסתנן מחוץ לשדה הקרב, בחסות אש מקלעים, וכאשר נעו באיטיות ותוך ייסורים לעבר קווייהם נתקלו בכוח טנקים מצרים מדיוויזיה 21 שחסמו את דרך נסיגתם וחיסלו אותם וכך הסתיים התיאור הישראלי של הקרב.

أمنون نفسه كان في ذلك الوقت يقاتل في معركة مريرة وأنه يصارع من أجل البقاء ضد القوات المصرية وأن وحداته منيت بخسائر فادحة. ولما أدرك هاليفي اليأس من إمكان وصول أي قوات إسرائيلية لإنقاذه، حمل جرحاه وحاول التسلل بقواته خارج ميدان المعركة تحت ستر جماعتين من مدافع الماكيته، وبينما هم يتحركون ببطء وبعذاب نحو خطوطهم إذا بقوة دبابات مصرية (من الفرقة ٢١ المدرعة) تعترض طريق انسحابهم ولم تلبث أن أبادتهم عن آخرهم». انتهى الوصف الإسرائيلي للمعركة.

עמ' 312

למרות האבדות שנגרמו לכוח אמנון בקרב צומת הדרכים, הוא החליט בעקשנות בצורך להביא לשינוי במציאות על-ידי ביצוע התקפה שנייה על אזור הצומת, והורה לסא"ל ברום, מפקד גדוד הסיור [87 – א.ר.] של האוגדה שסופח לחטיבתו, ושהיה ערוך ליד חצר הצליחה בדוורסואר, כדי לבצע את פעולת

ההשתלטות והאבטחה, שיבצע עם גדודו את ההתקפה על הצומת. הוא הופתע כשהצטווה לבצע את ההתקפה מכיוון מערב מאחר והמוצבים המצרים היו מוכנים לבלום את ההתקפה מן הכיוונים מזרח ודרום. סא"ל ברום החל בהתקפתו בנגמ"שו מדוורסואר על אזור הצומת ממערב, אך תוך זמן קצר נהרג ברום כשהוא במרחק של 30 מ' מן המוצב המצרי וכוחו ספג אבדות רבות, דבר שהביא לכישלון ההתקפה, ואמנון היה צריך להורות לסגן מפקד הגדוד לסגת עם גדודו כדי להתארגן מחדש.

ورغم ما حققه بقوة أمنون من خسائر في معركة تقاطع الطرق، فإنه صمم في عناد شديد على ضرورة القيام في الحال بهجوم ثانٍ على منطقة التقاطع، وأمر المقدم بروم قائد كتيبة استطلاع الفرقة الملحقه على لوائه، والتي كانت متمركزة بالقرب من ساحة العبور في الدفرسوار للقيام بعملية التأمين، أن يشن الهجوم بكتيبته على التقاطع. وضمنًا للمفاجأة أمره أن يجري الهجوم من اتجاه الغرب نظرًا لأن المواقع المصرية كانت تستعد لمواجهة الهجوم من اتجاهي الشرق والجنوب. وقام المقدم بروم بالهجوم بعرباته المدرعة من الدفرسوار على منطقة التقاطع من الغرب، ولكن بروم لم يلبث أن قتل على مسافة ٣٠ مترًا من المواقع المصرية وأصيب قواته بخسائر جسيمة مما أحبط عملية الهجوم، واضطر أمنون إلى أن يصدر أمره إلى قائد ثاني كتيبة الاستطلاع بالانسحاب بالكتيبة إلى الخلف لإعادة التنظيم.

אמנון לא הפסיק מניסיונותיו העקשניים להשתלט על הצומת והורה לסא"ל איתן [אריאלי – א.ר.] (סגן מפקד החטיבה) להתקדם בראש פלוגת הטנקים [פלוגה א'/גד' 407 בפיקוד רס"ן אהוד גרוס – א.ר.] כדי לתקוף את אזור הצומת מדרום, ההתקפה החלה בשעה 04:00 בבוקר ב-16 לחודש, וגם זו נתקלה בהתנגדות קשה ונפגעו 3 טנקים ובכללם הטנק של איתן, וניסיון ההתקפה נכשל בפעם השלישית.

ولم يكف أمنون عن محاولاته العنيدة للاستيلاء على تقاطع الطرق، فأمر المقدم إيتان (قائد ثاني اللواء) بالتقدم على رأس سرية دبابات لمهاجمة منطقة التقاطع من الجنوب، وبدأ الهجوم في الساعة الرابعة صباحًا يوم ١٦ أكتوبر، ولكن الهجوم قوبل بمقاومة شديدة وأصيب ٣ دبابات منها دبابة المقدم إيتان، وفشلت محاولة الهجوم للمرة الثالثة.